

Nr 41*Utlåtande i anledning av dels motion om fångst av vildkanin med iller och nät, dels ock motion om åtgärder mot skadegörelse av vildkanin.*

Tredje lagutskottet har behandlat två i riksdagens andra kammare väckta motioner, nämligen nr 59 av herr *Levin* och nr 613 av herr *Larsson* i Borrby.

I motionen *II: 59* hemställles, »att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t begära sådan ändring av lagen om rätt till jakt att å område där Kungl. Maj:t så beslutar fångst av vildkanin med iller och nät under viss bestämd tid är tillåten för envar samt att för utövande av dylik fångst lösande av jaktkort ej är erforderligt».

I motionen *II: 613* hemställles — efter hänvisning till bl. a. 1949 års jaktutrednings den 30 september 1960 framlagda betänkande med förslag till bestämmelser rörande planmässigt bekämpande av vildkaninen på Gotland — »att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att frågan om vildkaninernas skadegörelse i 'Skåne och angränsande landskap' upptages till förnyad prövning».

Redogörelse för motionernas närmare innehåll lämnas nedan.

Över motionerna har utskottet i den ordning 46 § riksdagsordningen föreskriver inhämtat yttranden från domänstyrelsen, veterinärstyrelsen samt länsstyrelserna i Blekinge, Kristianstads, Malmöhus och Hallands län. Vardera av länsstyrelserna i Blekinge och Hallands län har vid sitt yttrande fogat utlåtande från jaktvårdsföreningen i länet. Länsstyrelsen i Malmöhus län har bilagt utlåtanden från länets hushållningssällskap och från Skånska jägarsällskapet. Jämte yttrandena från envar av länsstyrelsen i Kristianstads län, Malmöhus läns hushållningssällskap och Skånska jägarsällskapet har ingivits respektive myndighets eller förenings utlåtande över 1949 års jaktutrednings förutnämnda delbetänkande. — På begäran av utskottet har yttranden därjämte avgivits av Sveriges lantbruksförbund, Riksförbundet Landsbygdens folk (RLF), Svenska jägareförbundet och Jägarnas riksförbund.

Gällande rätt m. m.

De här i riket gällande bestämmelserna om jakt är i huvudsak intagna i *tagen den 3 juni 1938 om rätt till jakt* (JL) samt i *jaktstadgan* (JS) av samma dag.

Enligt 1 § JL äger i princip den, som har *jakträtt*, på det område rätten omfattar utan intrång av annan bl. a. jaga samt döda eller fånga vilda däggdjur och deras ungar. Enligt huvudregeln tillkommer jakträtt envar jordägare på honom tillhörigt område (2 § 1 mom.). Jakträttsinnehavaren bör på sitt område bedriva *jaktvård*, d. v. s. genom ändamålsenlig och efter tillgången på villebråd lämpad jakt och, där så lämpligen kan ske, genom villebrådets skydd och förkovran sörja för bevarandet av ett artrikt och livskraftigt villebrådsbestånd (1 § andra stycket JL). Jaktvården skall dock alltid bedrivas under hänsynstagande till jordbrukets, skogsskötselns och andra näringars intressen (1 § tredje stycket JL). Skulle dessa intressen i något fall icke i tillbörlig mån tillgodoses, erbjuder bestämmelserna i 24 § 1 mom. JL ett medel att ernå rättelse. Om avsevärd skada på gröda, skog eller plantering orsakas till följd av viss villebrådsarts utveckling och skadan icke kan förebyggas genom rimliga åtgärder från markinnehavarens sida, skall nämligen länsstyrelse enligt sagda lagrum förelägga jakträttsinnehavaren att vidtaga de åtgärder, som må finnas erforderliga i sådant avseende. Sådant föreläggande får dock inte meddelas, om anledning föreligger till antagande att skadan i huvudsak gottgöres markinnehavaren. Om inte jakträttsinnehavaren ställer sig föreläggandet till efterrättelse, skall länsstyrelsen enligt 24 § 1 mom. JL förordna att jakt på området skall verkställas av därtill särskilt utsedd jägare i syfte att åstadkomma erforderlig minskning av villebrådsstammen. Föreskrifter lämnas också om hur det skall förfaras med villebråd, som fälles eller fångas i enlighet med de ifrågavarande bestämmelserna. De närmare föreskrifterna angående ordningen för meddelande av föreläggande av här aktuell art är upptagna i 45—48 §§ JS. Om någon anser att av villebråd förorsakas sådan skadegörelse, varom förmåles i 24 § 1 mom. JL, kan han anmäla förhållandet till länsstyrelsen. Denna skall uppdraga åt lämplig och ojävig person att företaga utredning och avge utlåtande i saken. Om anmälan därvid finnes befogad, skall utlåtandet innehålla ett fullständigt förslag till åtgärder, som erfordras för att hindra ytterligare skadegörelse. Innan föreläggande att nedbringa viltstammen meddelas jakträttsinnehavare, skall denne erhålla tillfälle att yttra sig i saken. Vill jakträttsinnehavaren då hellre vidtaga annan åtgärd, som länsstyrelsen kan finna tillfyllest, skall länsstyrelsens beslut i stället innefatta föreläggande om att vidtaga den åtgärden. Om sedermera förordnande om jakt genom särskilda personer ges, bör det innehålla den plan för jaktens verkställande, som länsstyrelsen finner i huvudsak böra följas. I de fall, där villebrådet inte tillfaller jakträttsinnehavaren, skall det på lämpligt sätt försäljas av länsstyrelsen. Utredningsmannen liksom de särskilt förordnade jägarna har rätt till ersättning för sina kostnader och till skäligt arvode. Till gäldande härav används i första hand likviden för försålt villebråd. Vad som inte kan täckas den vägen skall utgå ur jaktvårdsfonden.

I kommentaren till JL anger (1956 års uppl. s. 87) f. d. överdirektören

G. A. Bouveng, vilken avgivit det betänkande (SOU 1936: 38) som ligger till grund för bl. a. JL, att enligt hans uppfattning 24 § 1 mom. JL inte behöver tolkas så strängt efter ordalagen, att man inte skulle kunna meddela ett föreläggande mot ett kollektiv av jakträttsinnehavare, t. ex. samtliga jakt-rättsinnehavare inom en kommun. Spörsmålet har, uttalar Bouveng, aktualitet särskilt beträffande Gotland, där under det senaste årtiondet vildkaninernas skadegörelse tagit sådana ödeläggande proportioner att mycket långt gående åtgärder är ofrånkomliga, men där man å andra sidan torde få mycket svårt att bestämma vilka jakträttsinnehavares marker det är, som härbärgerar skadedjuren.

Som ett villkor för tillgripande av förfarande enligt 24 § 1 mom. JL har, såsom redan angivits, uppställts krav på att skadan icke kan förebyggas genom rimliga åtgärder från markinnehavarens sida. Härom angav (prop. nr 46/1938 s. 120 f.) vederbörande departementschef att största återhållsamhet borde iakttas, då det vore fråga om att ålägga markägaren bördor för undvikande av skador av villebråd. Stadgandet borde inte innebära mera än att en viss medverkan från markägarens sida till skadans förebyggande kunde påfordras. Departementschefen uttalade vidare att vid prövningen av vad som kunde krävas i detta hänseende saken inte borde bedömas bara från ekonomisk synpunkt, utan att hänsyn också skulle tagas till att markägaren inte i personligt avseende betungades. Av sammanhanget synes framgå att departementschefen inte bara åsyftade markägare i egentlig mening utan markinnehavare över huvud taget.

I samband med JL:s införande upphävdes en lag av den 15 juni 1935 (nr 324) om rätt i vissa fall till jakt å vildkanin, den s. k. vildkaninlagen. Denna hade tillkommit efter klagomål, särskilt från viss del av Skåne, över vildkaninens härjningar. Lagen innebar en betydande utvidgning av möjligheten att inom område av riket, där vildkaniner orsakade avsevärd skada för jordbruket eller för trädgårds- eller skogsskötseln, utan medgivande av jakträttsinnehavaren döda vildkanin. Konungen erhöll således befogenhet att förordna att under tiden den 1 augusti—den 31 mars bl. a. envar, som ägde eller brukade jord inom dylikt område, skulle — även då jakträtten tillkom annan — äga att på sådan jord samt därtill belägen mark inom 300 meter från gränsen idka jakt efter vildkanin med iller och nät. Skjutvapen eller hund fick inte medföras. Lagen sattes i tillämpning i två fall. Kungl. Maj:t förordnade sålunda den 22 november 1935 att den skulle gälla inom Gotlands län liksom inom vissa områden av Södra Åsbo, Norra Åsbo, Villands, Gärd och Albo härad i Kristianstads län samt av Luggude, Onsjö och Färs härad i Malmöhus län. Sådant förordnande meddelas vidare den 29 augusti 1936 beträffande Ängelholms stad.

I det förut nämnda betänkandet, som ligger till grund för JL, kommenterades (SOU 1936: 38 s. 72 f.) 1935 års kaninlag enligt följande:

Vildkaninplågan i Skåne och på Gotland föranledde tillkomsten av lagen

den 15 juni 1935 om rätt i vissa fall till jakt å vildkanin, varigenom möjlighet beretts i lagen närmare angivna personer att företaga jakt efter vildkanin även å annans jaktområde intill en viss gräns. Nämnda lag har varit i tillämpning allenast under mycket kort tid och man lär därför ännu icke kunna slutgiltigt yttra sig om, huruvida genom den av lagen tillskapade särskilda jakträtten i fråga om vildkanin ett nedbringande av kaninstammen skall kunna ske. Allt tyder emellertid på att så icke kommer att ske. Visserligen har vildkaninernas antal i hög grad nedgått. Detta i och för sig glädjande förhållande synes emellertid vara att i huvudsak tillskriva dels den åtminstone i vissa av de kaninhemsökta områdena förhållandevis stränga vintern 1935—1936, dels och framför allt den intensiva jakt å vildkanin, som på senare tider bedrivits från större jakträttsinnehavares sida. Någon sådan jakt efter vildkanin, som i nämnda lag omförmäles, synes, vad särskilt Skåne beträffar, icke hava bedrivits i större omfattning, säkerligen beroende på att den tillåtna jaktformen allenast för verkligt sakkunniga jägare möjliggör egentligt resultat av jakten.

Det är ju möjligt, att den särskilda jakträtten å vildkanin skall under nämnda lags fortsatta tillämpning visa sig medföra bättre resultat. Utredningsmannen vågar dock betvivla detta. Kaninlagens bestämmelser torde i allt fall knappast kunna anses lämpade såsom förebild för stadganden, avseende att möjliggöra ingripande mot skadegörelse även av andra villebrådsarter. Då det synes eftersträvansvärt att uti ifrågavarande avseende erhålla enhetliga regler hava förslag till sådana utarbetats, på sätt framgår av 25 §¹ i förslaget till lag om rätt till jakt och 24—27 §§² i förslaget till jaktstadga. Under förarbetena till kaninlagen framkom ett förslag angående den ordning enligt vilken åtgärder mot vildkaninerna skulle beslutas och utföras, innebärande att på länsstyrelsen borde ankomma att handlägga sådana ärenden, därvid länsstyrelsen i sista hand skulle äga att förordna vissa personer att anställa jakt å vildkanin. Att sistnämnda förslag icke kom att läggas till grund för lagstiftningen i ämnet torde ha berott på hysta farhågor, att den ifrågasatta anordningen skulle bliva alltför tungrodd och komplicerad samt icke lämna de av kaninerna hemsökta samma möjligheter att skydda sig mot dem som gäves enligt det förslag, varpå kaninlagen sedermera i allt väsentligt kom att byggas.

Sedan, på sätt framgår av den avdelning av förslaget till jaktstadga som givits rubriken »Om jaktvårdsföreningar» samt nedan närmare utvecklas, genom tillkomsten av särskilda jaktvårdsstyrelser tillskapats organ, vilka genom sin sammansättning lära komma att uppfylla tänkbara anspråk på opartiskhet, sakkunskap och auktoritet och vilka skola hava till uppgift, bland annat, att, efter anmodan, verkställa utredningar och avgiva förslag i sådana jaktvårdsfrågor vilkas avgörande ankommer på länsstyrelserna, synes emellertid risken för tungroddhet och formalism vid behandlingen av frågor rörande viltskador vara undanröjd. Det synes vidare angeläget, att de ingrepp i jakträttsinnehavarens förfoganderätt över sitt jaktområde som nödvändiggöres av uppkommande onormala viltskador, vilka ofta icke kunna tillräknas honom såsom skuld, icke få företagas utan betryggande prövning av deras nödvändighet och icke heller av personer, om vilkas kvalifikationer eller lojalitet man i de flesta fall ingenting känner. Å andra

¹ I huvudsak motsvarande 24 § 1 mom. JL.

² I huvudsak motsvarande 45—48 §§ JS.

sidan torde det få sägas vara lika angeläget, att skydd mot vidare skadegörelse verkligen beredes dem som drabbats av sådan. Dessa och i övrigt ovan anförda synpunkter hava föranlett att förslaget till stadganden i denna del byggts på en vidare utveckling av förutnämnda, allenast vildkaninens bekämpande avseende förslag. Då de föreslagna bestämmelserna äro avsedda att tillämpas å alla slag av viltskador, lärer ett bibehållande av kaninlagen icke vara erforderligt sedan nämnda organ trätt i full funktion, varför i övergångsbestämmelserna dess upphävande från nämnda tidpunkt föreslås. Förslagets innehåll i denna del har vidare nödvändiggjort särskilt stadgande om rätten till det villebråd som fälles vid jakt varom nu är fråga.

Vederbörande departementschef fann (prop. nr 46/1938 s. 40) emellertid — med hänsyn till den förhärjande arten av skadegörelse vållad av vildkanin — nödvändigt att vid sidan av de utav utredningsmannen föreslagna reglerna införa en särskild bestämmelse om rätt för icke jaktberättigad markinnehavare och dennes folk att å den innehavda fastigheten bedriva fångst av vildkanin. Bestämmelse härom intogs i 24 § 2 mom. JL. Enligt detta gäller att, om avsevärd skada av vildkanin orsakas å gröda, markinnehavaren — även om jakträtten tillkommer annan — så ock hans folk må där anställa fångst av vildkanin. Vid sådan fångst får inte skjutvapen eller hund medföras. Fångad vildkanin tillfaller markinnehavaren.

Enligt 15 § 1 mom. JL gäller vidare att, om vildkanin inkommer i gård eller trädgård, den som bor där eller innehar trädgården liksom hans folk äger rätt att döda och behålla djuret även om jakträtten tillkommer annan.

Jakträttsinnehavare får inte, utan särskilt tillstånd av den som innehar marken, söka efter vilt eller eljest idka jakt i gård eller trädgård. Så vitt gäller tiden från och med den 1 maj till dess grödan är avmejad, skall detta också gälla beträffande åker, som är besådd med säd eller gräs. Jakt, som verkställes efter föreläggande eller förordnande enligt 24 § 1 mom. JL, får dock företagas jämväl på sådan åker, då länsstyrelsen finner det erforderligt för det med jakten avsedda ändamålet. (17 § JL).

Enligt 25 § JL gäller vidare att vid jakt på område, som innehas av annan, jakträttsinnehavaren är skyldig att ersätta all skada, som förorsakas å mark, hägnad eller annan egendom vare sig av honom själv eller av annan, vilken han givit lov att jaga, eller av honom vid jakten använda biträden eller hundar.

Den, som vill utöva jakt, är skyldig att erlagga *jaktvårdsavgift* (26 § 1 mom. första stycket JL). Till bevis om att avgiftsskyldigheten fullgjorts, skall vederbörande vid jakt medföra ett för honom utfärdat *jaktkort*, vilket han är skyldig att vid anfordran uppvisa för bl. a. polisman och jakträttsinnehavare (26 § 1 mom. andra stycket JL). Bestämmelserna om jaktvårdsavgift och jaktkort är dock inte tillämpliga bl. a. i fråga om fångst av vildkanin jämlikt 15 § 1 mom. JL (26 § 2 mom. andra stycket JL). Av influtna jaktvårdsavgifter skall bildas en fond, *jaktvårdsfonden*, vilken efter Konungens bestämmande skall användas till främjande av jaktvården inom

riket (26 § 3 mom. JL). Jaktvårdsavgift utgår för närvarande med 11 kronor för helt jaktår eller del därav (44 § JS).

Här må ytterligare anmärkas att jakt vid bloss eller annat lyse liksom jakt från motordrivet fordon är förbjuden (7 § första stycket och 8 § 1 mom. JS). Jakt med sax får enligt huvudregeln bara företagas av den, som erhållit särskilt tillstånd (3 § och 5 § 3 mom. JS).

Enligt giftstadgan åligger det i vissa fall den, som vill bruka gift för att döda djur, att söka särskilt tillstånd (jfr 5 § 4 mom. första stycket JS).

Genom beslut den 27 november 1959 har Kungl. Maj:t föreskrivit att viltforskningsrådet i samverkan med berörda länsorgan skall genom åtgärder på forskningens område söka stödja bekämpandet av vildkaninen på Gotland och i Skåne, varvid rådet har att, i den mån förhållandena ger anledning därtill, till Kungl. Maj:t inkomma med förslag i ämnet. Till bestridande av rådets utgifter för ändamålet ställde Kungl. Maj:t samtidigt högst 20 000 kronor ur jaktvårdsfonden till förfogande.

Kungl. Maj:t har vidare den 27 november 1959 förordnat att för tiden intill den 1 juli 1962 bestämmelserna i 3, 5 och 6 §§ JS inte skall utgöra hinder för personer, som länsstyrelsen därtill utsett, att bekämpa vildkaninen på Gotland med sax och gift, om bekämpningen sker i enlighet med anvisningar av länsstyrelsen.

Tidigare reformförslag

Med anledning av ett flertal till jordbruksdepartementet inkomna framställningar rörande skadegörelse av vildkanin upprättades inom departementet *en den 28 februari 1953 dagtecknad PM med förslag till lag angående ändring i lagen om rätt till jakt m. m.* I PM:n föreslogs bl. a. sådan ändring av 24 § JL, att länsstyrelse skulle utan föregående föreläggande för jakträttsinnehavaren kunna förordna om kaninbekämpning inom viss kommun. Beträffande den närmare motiveringen till förslaget hänvisas till jaktutredningens förutnämnda betänkande s. 6—9. Det må anmärkas att i motiven angavs att förordnande i regel inte borde omfatta mindre område än kommun, men att detta inte torde hindra länsstyrelse att undanta mark beträffande vilken det gjorts troligt antingen att kaniner helt saknades eller att förefintliga kaniner före bekämpningskampanjens avslutande komme att utrotas genom jakträttsinnehavarens försorg.

Departementspromemorian gjordes till föremål för remissbehandling. I de flesta remissyttrandena godtogs i huvudsak de i PM:n föreslagna författningsändringarna. De avstyrktes dock av Svenska jägareförbundet och Skånska jägaresällskapet. Länsstyrelsen i Malmöhus län uttalade tveksamhet beträffande huruvida ändringarna kunde få någon betydelse i kampen mot vildkaninen. Jakträttsinnehavarnas intressen underströks i flera yttrandena. I fråga om det närmare innehållet i remissyttrandena hänvisas till det förut omtalade betänkandet s. 10—11.

I ett yttrande den 30 juli 1954 över en av Gotlands läns hushållningssällskap till Kungl. Maj:t gjord framställning om effektiva utrotningsåtgärder mot vildkaninen på Gotland framlade Svenska jägareförbundet ett förslag i ämnet. Enligt förbundet borde det uppdras åt länsstyrelsen i Gotlands län att genom en särskild kaninskadenämnd leda och övervaka kaninbekämpningen inom länet. Jägareförbundets jaktvårdskonsulent i länet borde bli verkställande ledamot i nämnden. Inom vart och ett av de fyra landsfiskalsdistrikten på ön skulle för en tid av två år anställas en särskild kaninjägare. Kostnaderna för tvåårskampanjen föreslogs bli bestridda med anslag ur jaktvårdsfonden. Förordning borde vidare utfärdas, som bemyndigade länsstyrelsen att meddela tillstånd åt lämpliga personer att med frett (iller) och nät men utan hund och gevär bedriva jakt efter kanin även på sådan jordägares marker, som eljest inte medgåve kaninjakt på sina ägor. Vidare borde länsstyrelsen bemyndigas att dels utfärda tillstånd för de fyra kaninjägarna att på enskild mark med härför lämpliga medel oskadliggöra särskilda kaninhärdar exempelvis med gas eller gift och grytens igenläggande, dels föreskriva att markägare skulle vara skyldig att lämna erforderlig handräckning åt kaninjägarna eller enligt skäligen grunder deltaga i kostnaden för handräckningen. Den, som erhållit länsstyrelsens tillstånd att med frett och nät utöva kaninfångst, borde icke behöva erlägga jaktvårdsavgift härför. De bestämmelser, som komme att utfärdas, borde enligt förbundet ha en giltighetstid av två år. Frågan om vildkaninens bekämpande skulle därefter omprövas. Yttrandet innehöll härutöver ytterligare detaljförslag.

Över jägareförbundets förslag inhämtades yttranden av länsstyrelsen i Gotlands län och viltforskningsrådet.

Länsstyrelsen i Gotlands län uttalade bl. a. att förbundet inte måtte till fullo ha insett vidden av den fara, som hotade, och de svårigheter, som var förknippade med jakten. En gemensam samtidig insats av många hundra kaninjägare måste enligt länsstyrelsen till, om enbart jaktåtgärder skulle bli till någon nytta. På grund härav måste allmänheten stimuleras till en intensifierad jakt dels genom möjlighet att jaga utan hänsyn till enskild jakträtt, dels genom väl tilltagna skottpengar. Rätten att på andras marker jaga med iller och nät borde under den föreslagna tiden ej vara beroende av tillstånd av länsstyrelsen utan borde tillkomma envar. Länsstyrelsen borde därjämte kunna lämna tillstånd åt lämpliga personer att bedriva kaninjakt på andras marker även med skjutvapen och hund. — Viltforskningsrådet biträdde i huvudsak jägareförbundets förslag. — Beträffande remissyttrandenas närmare innehåll hänvisas till det förut omtalade betänkandet s. 14—18.

De framförda förslagen föranledde icke annan Kungl. Maj:ts åtgärd än att handlingarna i ärendet överlämnades till 1949 års jaktutredning för att tagas i övervägande av utredningen vid fullgörandet av dess uppdrag.

Jaktutredningens betänkande den 30 september 1960

Såsom redan angivits, har jaktutredningen den 30 september 1960 avlämnat ett betänkande i vildkaninfrågan.

Enligt jaktutredningens mening kan i denna fråga en bestämd åtskillnad göras mellan å ena sidan Gotland och å andra sidan övriga delar av landet (främst Skåne), där vildkanin förekommer (s. 28). Utredningen anser att man utom på Gotland bör kunna komma till rätta med vildkaninplågan genom tillämpning av de bestämmelser, som jaktlagstiftningen redan innehåller (s. 34). Utredningen har därför inskränkt sig till att föreslå en särskild, för Gotland gällande vildkaninlag jämte av Kungl. Maj:t utfärdade tillämpningsbestämmelser därtill.

Förslaget beträffande Gotland

I fråga om *sättet för bekämpandet* av vildkaninen anger utredningen att erfarenheten visat att ingen av de hittills praktiserade bekämpningsmetoderna ensam kan ge resultat, som nämnvärt påverkar kaninstammens storlek. Det gäller såväl de konventionella jaktmetoderna (drevjakt, jakt med hund och gevär samt jakt med iller, antingen med nät eller gevär) som de mera speciella formerna av jakt (sax, fälla och gift, det senare i form av gas eller som tillsats till beten av olika slag). En samverkan mellan olika metoder är därför erforderlig. Enligt utredningen har en försöksvis använd stridsgas — *klorpikrin* — visat sig synnerligen effektiv. Till följd av sin tyngd går den ner i gryten och dödar alla där befintliga djur. Vid kaninbekämpningen bör därför enligt jaktutredningen användningen av klorpikrin bli huvudmetoden. Dess verkan i exempelvis stengärdesgårdar är emellertid begränsad. Där skulle man kunna försöka med något kontaktgift och får i övrigt falla tillbaka på de konventionella metoderna. Det torde vidare enligt utredningen vara erforderligt att Kungl. Maj:t bemyndigar länsstyrelsen att i fråga om de särskilda kaninjägare, som utredningen föreslår skall förordnas, dispensera från JS:s förbud mot jakt nattetid, jakt vid lyse och jakt från motorfordon.

Beträffande *organisationen av kaninbekämpningen* anser utredningen att den högsta ledningen bör åvila länsstyrelsen. Denna skall i sin tur kunna överlämna den direkta ledningen och övervakningen av bekämpandet till en särskild *kaninskadenämnd*. I nämnden bör finnas företrädare för hus-hållningssällskap, skogsvårdsstyrelse, länsjaktvårdsförening, varjämte — om länsstyrelsen anser det önskvärt — även jordägarintresset kan representeras. Till verkställande ledamot bör utses länsjaktvårdaren i länet. Han bör bl. a. anordna kurser i gasbekämpning m. m. för därtill lämpade personer, som sedan utgör rekryteringsbas för de kaninpatruller, som nämnden avses organisera.

Själva *kaninbekämpningen* har utredningen tänkt sig i form av en i

det allmännas regi bedriven kampanj. Denna igångsättes under vintern, då kaninstammen kan beräknas vara decimerad av svält, kyla och drunkning. Kampanjen igångsättes på öns sydspets och drar därefter norrut område för område. Före kampanjen i ett område bör alla kaningryt däri kartläggas. Med hjälp av spårnö och jakthundar drivs sedan alla ovan jord varande kaniner ner i sina hålor. Därefter sättes gasen in. I stengärdesgårdar o. d. torde enligt betänkandet jakt med iller, nät och gevär få tillgripas. Man torde få räkna med att gå över gryten i ett område flera gånger under samma vinter. Det bör åligga markinnehavarna att vidmakthålla resultaten av den systematiska kampanjen. — De erforderliga bestämmelserna har intagits i den föreslagna särskilda kaninlagen för Gotland. Enligt 1 § må länsstyrelsen förordna att, inom område där vildkaniner förekommer, jakt å dessa skall bedrivas genom särskilda av länsstyrelsen utsedda jägare utan iakttagande av annan tillkommande jakträtt. Det skall åligga varje markägare eller annan innehavare av jakträtt att gå de särskilda jägarna till handa med upplysning om de platser, där vildkaninerna företrädesvis brukar ha sitt tillhåll, samt att i övrigt biträda med erforderlig handräckning såsom att ställa till förfogande arbetskraft, transportmedel och handredskap (6 §). Jämlikt 2 § kan länsstyrelsen vidare förordna att annan kaninjakt inte får förekomma i det aktuella området, så länge förordnandet enligt 1 § gäller eller länsstyrelsen annat bestämmer. Länsstyrelsen avgör hur man skall förfara med kaniner, som dödats eller fångats vid jakt enligt 1 §.

Man kan emellertid enligt jaktutredningen inte bara förlita sig till själva kampanjen, som ju kan draga ut avsevärt på tiden. Det är därför av vikt att den strid mot kaninplågan, som hittills förts av jordägare och andra jakträttsinnehavare, får fortgå enligt i stort sett oförändrade linjer. Utredningen påpekar fortsättningsvis (s. 40) att varsamhet bör iakttagas i fråga om jakträtten. Ett av de resultat, som vunnits under den tid gällande jaktlagstiftning varit i kraft, utgör utan tvivel det ökade värde som innehav av jakträtt fått för mången jordbrukare och skogsägare, för vilken denna rätt tidigare var skäligen likgiltig. Härav har i sin tur följt en ökad respekt för jakträtten. Jaktutredningen uttalar därför som sin uppfattning att ett lössläppande av vildkaninjakten på det sättet, att envar utan tillstånd av jordägare och jakträttsinnehavare fritt får bedriva jakt med iller och nät, innebär en betydande risk för att sålunda uppnådda vinster äventyras. Utredningen kan därför under inga omständigheter förordna att man går så långt som till att släppa jakten med iller och nät fri för envar. Däremot finner utredningen det erforderligt att länsstyrelsen bemyndigas förordna att — inom område där förordnande enligt 1 § inte gäller — jakt med iller och nät skall, oberoende av jakträtt, få bedrivas av person, som därtill erhållit tillstånd av länsstyrelsen. Fångade kaniner tillfaller jägaren. Utredningen anser sig med någon tvekan kunna föreslå att för jakt, varom här

är fråga, icke skall erfordras att jaktvårdsavgift erlägges. Jaktkort kommer således ej i fråga. Däremot skall jägaren vara skyldig att medföra tillståndsbevis liksom att uppvisa detta i den ordning i 26 § 1 mom. andra stycket JL anges. Tillståndsbevisen avses bli lokalt begränsade (t. ex. till viss kommun). Bestämmelserna om denna sorts jakt föreslås intagna i speciallagens 3 §. Vederbörande jägare är skyldig ersätta skada, som vid jakten förorsakats å mark, hägnad eller annan egendom (9 §).

Utredningen finner det vidare erforderligt att särskilda bestämmelser införes, som klargör skyldigheten för markägare och andra jakträttsinnehavare att, sedan den egentliga kampanjen avslutats inom visst område, vidmakthålla de vunna resultaten. Vidare bör myndigheterna ha möjlighet att ånyo ingripa på ort, där kaninerna tenderar att öka. Jaktutredningen föreslår därför att begreppet *vildkaninskyddat område* införes i lagen (4 §). Länsstyrelsen skall, i och med att den av kaninskadenämnden ledda kampanjen avslutats i visst område (en eller flera socknar eller kanske en stor-kommun), kunna förordna att regionen utgör vildkaninskyddat område. Ett sådant förordnande innebär i första hand att varje markägare eller annan jakträttsinnehavare inom området är skyldig att vidtaga verksamma åtgärder för utrotande på den mark där han har jakträtten av de vildkaniner, som fortfarande kan finnas kvar. Skulle länsstyrelsen beträffande kaninskyddat område genom kaninstammens tillväxt eller spridning kunna konstatera att underlåtenhet att fullgöra förpliktelserna att hålla efter kaninstammen uppenbarligen föreligger, skall det ankomma på länsstyrelsen att meddela förnyat förordnande om vildkaninjakt enligt 1 § över hela skyddsområdet.

Skottpengar eller annan belöning skall inte få utfästas inom länet utan länsstyrelsens medgivande (7 §).

Den föreslagna speciallagen innehåller vidare vissa straffbestämmelser (8 §). Enligt lagrummet straffas bl. a. jakträttsinnehavare, som eftersätter sin skyldighet jämlikt 2 eller 6 §§. — Den, som enligt 3 § i förslaget erhållit tillstånd till kaninfångst med iller och nät men överskrider sin rätt t. ex. genom att medföra hund eller skjutvapen, bör enligt utredningen kunna i vanlig ordning dömas för olovlig jakt å annans område.

Utredningen föreslår vidare att ett tredje moment lägges till 24 § JL. I detta erinras om att beträffande åtgärder med anledning av skadegörelse av vildkaniner i Gotlands län skall gälla vad därom är särskilt stadgat.

Kaninbekämpandet annorstädes i riket

I ett särskilt avsnitt behandlar jaktutredningen frågan om kaninbekämpningen på andra håll i riket än Gotland (s. 69—81).

Härutinnan anför utredningen bl. a.:

Vildkaninfrågan i de sydliga landsdelarna kan visserligen ej anses vara av samma storleksordning som på Gotland, där — såsom bland andra ö-ut-

redningen funnit — åtgärder i syfte att kraftigt decimera kaninbeståndet äro absolut nödvändiga för att landskapets betydelsefullaste näringsgrenar skola kunna ge önskvärd avkastning och sysselsättning. Beträffande de sydliga landskapen förhåller det sig däremot tydligen så, att den talrika förekomsten av vildkaniner inom vissa för djurartens utveckling särskilt lämpade områden för enskilda jordbrukare och skogsägare ej sällan medför mycket kännbara verkningar. Om dessa kaniner lämnas helt åt sig själva och även kommande vintrars klimat blir av samma typ som det under vintern 1959/60 förhållande, kan uppenbarligen inom nyss nämnda områden uppstå en svårbemästrad situation.

Utredningen tar härefter upp frågan om den för Gotland föreslagna lagstiftningen lämpligen kan komma till användning också i de sydliga landskapen. Det påpekas härvid att Gotland till följd av sin begränsade areal, sin egenskap av ö och sin mot norr och söder snabbt avsmalnande form synes lämpa sig för en särskild kaninkampanj. Redan Skånelänen är emellertid tre gånger så stora som Gotland och har en helt annan form. Till detta kommer det förhållandet att kaninplågan förekommer också i angränsande landskap. Utredningen kan därför inte finna att det skulle vara praktiskt möjligt att på fastlandet genomföra en brett upplagd kampanj av den art, som föreslagits för Gotland. Som alternativ skulle då enligt betänkanudet kunna tänkas *antingen* att 1935 års kaninlag återinfördes *eller* att jakten med iller och nät gäves fri för envar *eller* att — i enlighet med vad som föreslagits för Gotland — vederbörande länsstyrelser finge befogenhet att utfärda tillståndsbevis för därtill lämpade personer att, oberoende av att jakträtten må tillkomma annan, bedriva kaninjakt med iller och nät. Utredningen uttalar sig bestämt emot de två första alternativen samt anger att den anser sig ha skäl för misstanken att det inte främst blir personer med legitimt intresse av att decimera kaninstammen, som kommer att begagna sig av den frigivna rätten till kaninjakt på mark, där annan har jakträtt. Man skulle enligt utredningen möjligen kunna tänka sig det tredje alternativet. I denna del uttalar jaktutredningen först sin osäkerhet med avseende på om en tillståndsgivning kan läggas hos vederbörande länsstyrelse, när fråga är om så stora områden som Skånelänen. Bortsett därifrån finner utredningen skäl föreligga att uppställa frågan, om markägarna verkligen själva gjort vad de kunnat för att bekämpa kaninerna. Det förefaller, anges det, som om man ganska allmänt saknat kännedom om stadgandet i 24 § 2 mom. JL. Förhållandevis få markinnehavare synes nämligen ha utnyttjat sin rätt att — oberoende av att de icke äger jakträtt på den av dem brukade jorden — idka vildkaninjakt med iller och nät. Det är självfallet av vikt, anger utredningen, att denna rättighet blir känd och utnyttjad, eftersom den — i förening med vad som stadgats i 24 § 1 mom. JL — av lagstiftaren ansågs göra 1935 års kaninlag överflödig. En markinnehavare, som inte brukar sin rätt enligt 24 § 2 mom. JL, torde få anses ha uraktlåtit att vidtaga sådan rimlig åtgärd till skadans förebyggande, varom stadgats i 1 mom. av lag-

rummet. Utredningen finner emellertid vidare att den i 24 § 1 mom. JL givna ordningen för ingripande inte alls eller i allt fall bara i ringa omfattning begagnats för att erhålla bot mot kaninskadorna. Det anges att utredningen erfarit att hushållningssällskapet i Malmöhus län skulle förbereda anmälan jämlikt det ifrågakvarande lagrummet. Anmälan skulle baseras på insamlade uppgifter från jordbrukare, som vållats påtagliga förluster genom vildkaninen. Genom en sådan anmälan skulle tillämpning av 24 § 1 mom. JL bli aktuell. I viss motsättning till vad som uttalats i den förut omtalade, inom jordbruksdepartementet utarbetade pm:n den 28 februari 1953 anser (s. 79 f.) jaktutredningen att samtliga jakträttsinnehavare inom ett större område bör kunna åläggas att vidtaga erforderliga åtgärder för att nedbringa och om möjligt utrota kaninerna inom området.

Utredningen anger sammanfattningsvis att i fråga om södra Sverige redan befintliga möjligheter bör i full utsträckning prövas — något som enligt utredningens förmenande hittills icke skett — innan man tillgriper lagstiftningsåtgärder, som rubbar gällande ordning på jakträttens område. Jaktutredningen anser att konsekvenserna av dylikt ingrepp i de trakter, varom här är fråga, otvivelaktigt komme att orsaka olägenheter i jaktvårdshänseende av betydligt allvarigare karaktär än vad fallet torde bli på Gotland.

I sammanhanget framhåller utredningen det friktionsfria och fruktbringande samarbete, som på Gotland förekommer mellan hushållningssällskap, skogsvårdsstyrelse och länsjaktvårdsförening genom den av länsstyrelsen tillsatta rådgivande nämnden för kaninbekämpning. De erfarenheter, som där samlats rörande bl. a. olika bekämpningsmetoder, bör i tillämpliga delar kunna utnyttjas i de sydliga landskapen. Vad särskilt beträffar användningen av klorpikringas synes det utredningen att denna metod bör vara ägnad att ge goda resultat i sandjordsområdena. Möjligheten att få använda detta allmänfarliga medel är emellertid beroende av att det finnes ett godkänt organ, som ansvarar för och handhar detsamma. Det synes därför utredningen att länsstyrelserna — i första hand i Skånelänen — bör överväga om inte tillkomsten av en motsvarighet till den rådgivande nämnden på Gotland bör kunna bli av värde i den fortsatta kaninbekämpningen.

Remissbehandlingen av jaktutredningens betänkande

Jaktutredningens förevarande betänkande har varit föremål för remissbehandling.

Veterinärstyrelsen har i två yttranden såsom sin åsikt på anförda skäl uttalat att ett organiserat bekämpande av vildkaninen med *klorpikrin* bör föregås av försök bedrivna vid officiell institution.

Ett flertal remissinstanser har betonat det angelägna i att åtgärder snabbt kommer till stånd.

De i betänkandet föreslagna åtgärderna på Gotland tillstyrkes — i ett par fall med reservationer på vissa punkter — av bl. a. *domänstyrelsen, skogsstyrelsen, viltforskningsrådet, länsstyrelserna i Gotlands och Hallands län, jägareförbundet och Sveriges lantbruksförbund. Länsstyrelsen i Hallands län* anger härvid att man därigenom skulle få erfarenhet för bedömande av frågan om lämpligheten av att insätta kaninbekämpningsåtgärder i övriga berörda områden. *Hushållningssällskapet* i länet uttalar att, så snart erfarenheter på Gotland vunnits, effektiva åtgärder mot kaninplågan bör vidtagas i södra Sverige. *Skogsvårdsstyrelsen* i samma län förordar att de avsedda bestämmelserna från början får omfatta även övriga berörda delar av landet. *Skogsstyrelsen* däremot tillstyrker att åtgärderna tills vidare begränsas till Gotland.

Länsstyrelsen i Kristianstads län förklarar sig icke ha att ingå på frågan om vildkaninbekämpningen på Gotland. I fråga om det egna länet betonas att det är otvivelaktigt att vildkaninen tid efter annan åstadkommer avsevärd skadegörelse inom vissa delar av länet. På grund av effektivt bedriven bekämpning har dock kaninplågan inom delar av de mest härjade områdena praktiskt taget försvunnit. Kaninstammen kan självfallet dock snabbt öka igen. Länsstyrelsen finner det därför angeläget att kaninbekämpningen bedrivs med den största energi. Det torde emellertid — såsom jaktutredningen också funnit — saknas praktiska möjligheter att i Skåne genomföra en kaninkampanj med totalutrotning som målsättning. Man torde därför få nöja sig med att söka nedbringa kaninstammen så att mera betydande skadegörelse förebygges. Länsstyrelsen förordar härvid — i likhet med vad den tidigare gjort — att bestämmelser motsvarande dem i 1935 års *vildkaninlag* återinföres och att förordnande om deras tillämplighet meddelas beträffande områden, där kaninerna förorsakar avsevärd skada. Länsstyrelsen uttalar emellertid vidare att det inte utan fog torde kunna göras gällande att möjligheterna enligt nuvarande lagstiftning inte helt tillvaratagits. Härtill synes flera orsaker ha bidragit. Man torde således inte alltid haft tillräcklig kännedom om gällande bestämmelsers innehåll. Vidare torde, sägs det, kunna påstås att de bestämmelser, som avser ingripanden från länsstyrelsens sida, i vissa avseenden varit mindre lättillämpade från administrativ synpunkt. Olika uppfattningar har sålunda gjort sig gällande angående länsstyrelsens befogenhet att med stöd av 24 § 1 mom. JL och 45 § JS förelägga samtliga jakträttsinnehavare inom visst område att vidtaga erforderliga åtgärder för nedbringande av kaninstammen. Länsstyrelsen finner det önskvärt att större klarhet skapas i denna fråga. Länsstyrelsen framhåller vidare att — ehuru förelägganden och förordnanden om tvångsavjagning måste kunna tillgripas i vissa situationer — andra åtgärder får anses vara av den väsentligaste betydelsen vid kaninbekämpningen. Beaktansvärda ansträngningar har redan gjorts. Det finns skäl antaga att ytterligare resultat kan vinnas genom upplysningsverksamhet och genom medverkan från jakt-

rättsinnehavarnas sida. Sådana initiativ som anordnande av kaninfångstävlingar får hälsas med tillfredsställelse. Med intresse emotser länsstyrelsen vidare resultatet av den avsedda bekämpningen med klorpikrin på Gotland. Länsstyrelsen betonar i sammanhanget att rensning av kaningryt kan ske lika effektivt med iller och nät. Avslutningsvis anges att länsstyrelsen inte finner tillräckliga skäl föreligga att för det dåvarande tillskapa rådgivande nämnder. Om vildkaninstammen inte efterhålls och nya åtgärder för bekämpningen därför ter sig oundvikliga, är emellertid länsstyrelsen beredd att på lämpligt sätt medverka vid lösningen av de frågor, som kan bli aktuella.

Länsstyrelsen i Malmöhus län anför att även inom det länet vildkaninens skadegörelse är betydande och framhåller vikten av att erforderliga åtgärder vidtages för att nedbringa vildkaninstammen i Skåne. Lika med länsstyrelsen i Kristianstads län påpekar länsstyrelsen i Malmöhus län att spörsmålet om föreläggande jämlikt 24 § 1 mom. JL och 45 § JS kan givas gentemot alla jakträttsinnehavare inom ett större sammanhängande område är föremål för skilda meningar. Även om sådan möjlighet skulle förefinnas, så torde mycket stora praktiska svårigheter möta vid tillämpningen av gällande bestämmelser i ämnet. Behov kan därför enligt länsstyrelsen föreligga av en komplettering av nuvarande bestämmelser med föreskrifter, som möjliggör för länsstyrelsen att lämna lämpliga personer tillstånd att bedriva kaninjakt med iller och nät oberoende av att jakträtten må tillkomma annan. Länsstyrelsen föreslår därför ett tillägg till 24 § JL motsvarande 3 § i den av jaktutredningen föreslagna speciallagen för Gotland. Länsstyrelsen uttalar vidare att, därest klorpikrin visar sig lämpligt, det bör få användas också på andra håll i riket än på Gotland. Slutligen påpekas att någon anmälan jämlikt 45 § JS inte kommit länsstyrelsen till handa.

Hushållningssällskapet i Malmöhus län anger sig inte ha något att invända mot de av utredningen föreslagna åtgärderna för Gotland. I fråga om övriga delar av landet anser hushållningssällskapet — i motsats till jaktutredningen — att de nuvarande bestämmelserna i JL inte är till fyllest. Sällskapet vill därför bl. a. förorda att — såsom blir fallet på Gotland om utredningens förslag bifalles — länsstyrelse får befogenhet att utfärda tillståndsbevis för därför lämpade personer att bedriva kaninjakt med iller och nät oberoende av att jakträtten tillkommer annan. Hushållningssällskapet föreslår vidare att länsstyrelsen tillsätter en rådgivande nämnd för kaninbekämpning och påpekar därvid att användningen av exempelvis klorpikrin enligt jaktutredningen synes vara beroende av förekomsten av ett dylikt länsorgan.

Skånska jägarsällskapet uttalar bl. a. att sällskapet redan 1951 och senare vid skilda tillfällen tagit initiativ till ett intensifierat bekämpande av vildkaninen. Avsevärda ansträngningar har också gjorts från jägarnas sida att hålla vildkaninen inom tolerabla gränser. Det synes däremot otvivelaktigt

vara så att markinnehavare i ytterst begränsad omfattning begagnat sig av sin rätt jämlikt 24 § 2 mom. JL att idka jakt med iller och nät. Sällskapet anser att, om så skett, skadegörelsen av vildkanin i inte ringa utsträckning kunnat förebyggas. Sällskapet uttalar att det är fullt medvetet om att vildkaninen, där den förekommer alltför talrikt, kan åstadkomma betydande skadegörelse. Såvitt sällskapet har sig bekant, har dock någon utredning om skadegörelsens omfattning eller ekonomiska värde inte förebragts. Någon utredning synes inte heller föreligga beträffande huruvida den skadelidande företagit rimliga skadeförebyggande åtgärder. Det påpekas att på zoologiska institutionen vid universitetet i Lund tagits initiativ till en undersökning i kaninfrågan. Denna undersökning kommer att avse vildkaninbeståndets storlek och årliga fluktuationer samt beståndets korrelation till klimatologiska, sociologiska och biotopiska faktorer. Därjämte skall undersökas den skadegörelse, som vållas av vildkanin. Genom denna undersökning torde man få fram objektiva och klarläggande fakta till ledning vid bedömning av vildkaninfrågan i Skåne. Sällskapet angiver vidare, att det helt delar de synpunkter, som i jaktutredningens betänkande framförts om bekämpningen av vildkaninen i landskapet. De åtgärder, som föreslagits för Gotland, behövs inte och kan inte med effektivt resultat vidtagas i Skåne. Nu gällande lagbestämmelser — inte minst 24 § 2 mom. JL — synes åtminstone för närvarande vara fullt tillräckliga för att hålla vildkaninstammen inom tolerabla gränser. Avslutningsvis uttalas att sällskapet även i fortsättningen kommer att verka för vildkaninens bekämpande.

RLF åberopar i sitt yttrande utlåtande av länsförbundet på Gotland, vilket i huvudsak livligt tillstyrker jaktutredningens förslag. Enligt länsförbundet bör jakten med iller och nät vara fri så länge en enda vildkanin finnes kvar. För den jakten bör jaktkort inte erfordras.

Motionerna

I motionen *II: 59* påpekas att vildkaninen i vissa områden av södra Sverige och på Gotland förorsakar väsentlig skada. Erfarenheterna från Skåne tycks visserligen visa på mycket väsentliga variationer i kaninstammens storlek från tid till annan utan att särskilda åtgärder vidtagits. Skadegörelsen kan dock enligt motionären på sina håll bli så betydande att särskilda åtgärder kan vara befogade. Många olika förslag om metoder för att radikalt minska kaninstammen har framkommit. En del av dem, såsom användning av giftgas eller inympning av smittsamma sjukdomar, måste bestämt avvisas från djurskyddssynpunkt. En intensifierad avskjutning med gevär och hund medför den nackdelen, anges det, att annat vilt störes, eftersom jakten också måste ske under tid, då sådant vilt är fridlyst. En metod för jakt av vildkanin, som i sig innebär många fördelar, är enligt motionären fångst med iller och nät. Sådan fångst kan bedrivas när som helst på året utan att an-

nat vilt störes. Den är skonsam mot kaninerna, eftersom dessa omedelbart avlivs och inga skadade djur kan undkomma. Missbruk kan inte ske så att annat eventuellt fridlyst vilt blir föremål för jakten. Därtill kommer att metoden är effektiv. Vid goda betingelser kan rätt stora fångster göras. I motionen anföres att uppmuntran av denna jaktmetod, som är mera human än någon annan, säkerligen skulle kunna ge gott resultat. För att åtgärder för reducering av kaninbeståndet inom ett visst område skall kunna ge varaktigt resultat fordras att hela området kan avjagas. Om delar av området inte beröres av jakten, sprider sig nämligen kaninen snart därifrån till angränsande mark. Eftersom inte alla markägare frivilligt medger en av envar utan särskild ersättning bedriven fångst måste möjligheter tillskapas för att kunna tillgripa tvångsåtgärder. Det kan enligt motionären inte anses befogat att åläggas den, som inte bedriver annan jakt än sådan efter vildkanin med iller och nät, att lösa jaktkort. Kaninen anses ju på sina håll som ett så betydande skadedjur att skottpengar utgår för dess dödande. Någon form av jaktvård bedrivs inte heller med avseende å vildkanin. Den, som inte idkar annan jakt än fångst med iller och nät, innehar ofta inte jaktgevär. I en del fall har man därför varit i god tro, när man bedrivit kaninfångst utan att inneha jaktkort. Rätt till sådan fångst utan innehav av dylikt kort bör nu lagfästas.

I motionen *II: 613* erinras om de olika framställningar i vildkaninfrågan, som förekommit under 1950-talet, samt om jaktutredningens här ovan refererade betänkande. Det påpekas att utredningen inte funnit särskild lagstiftning erforderlig, i varje fall för närvarande, i syfte att befordra en intensifierad bekämpning av vildkaninen i Skåne och angränsande landskap. Motionären anför härefter:

Kristianstads läns hushållningssällskap har emellertid under 1960 och 1961 verkställt utredning i frågan och kommit fram till en motsatt mening i utredningskommitténs slutrapport den 3 oktober 1961, där man bl. a. anför följande:

»Den 3 maj 1961 besiktigade kommittén ägorna hos ett antal jordbrukare i Trolle-Ljungby och Gualövs socknar. Därvid kunde allvarliga skador i höstråg, vårsäd, lupiner, slätter- och betesvallar studeras. De berörda jordbrukarna menade att antalet skadedjur tack vare de senaste årens milda vintrar kraftigt ökats samt att kaninplågan blev allt besvärligare i denna bygd. Genom att sätta upp nät runt fälten kunde man erhålla ett någorlunda gott skydd. Nätet drog emellertid en kostnad av ca en krona per löpmeter exkl. stolpar, varför en sådan åtgärd ställer sig förhållandevis dyr.

Samstämmiga uppgifter från olika håll visar att vildkaninerna är på stark utbredning i de södra delarna av vårt land. Till detta har inte minst de två senaste årens milda vintrar bidragit. Stora skador vållas varje år på fältgrödor, skogsplanteringar och fruktträdgårdar. Den av kommittén i september 1960 gjorda enkäten ger en antydning om att de av kaninerna vållade skadorna representerar stora värden och kan t. ex. för en arrendator åstadkomma ett allvarligt ekonomiskt avbräck.

Det står klar för kommittén att man, såsom redan framhållits, endast genom energiska bekämpningsåtgärder av flera slag kan tänka sig att med framgång hålla tillbaka vildkaninstammens utbredning.»

I motionen återgives ytterligare ur rapporten, att kommittén i första hand finner klorpikrin snarast böra prövas ävensom att en intensiv avskjutning året runt bör höra till det reguljära bekämpandet. Kommittén uttalar att den finner att jaktåtgärderna inte bedrives med den energi från markägarnas sida, som vore behövlig. Det måste enligt kommitténs förmenande ligga i både jordägares och arrendatorers intresse att kampen föres så effektivt som möjligt, varför en uppgörelse om arrendatorernas jakträtt baserad på inbördes förtroende inte borde vara omöjlig att få till stånd i de enskilda fallen. Kommittén ifrågasätter vidare om inte länsstyrelsen med stöd av 24 § 1 mom. JL för länge sedan bort förelägga alla jakträttsinnehavare i exempelvis Gälds, Albo och Villands härader att vidtaga effektiva åtgärder för kaninstammens tillbakahållande. Under hänvisning till vad som sålunda upptagits i utredningsrapporten anför motionären att det — till skillnad mot vad jaktutredningen funnit — måste framhållas att åtgärder i syfte att befordra ett intensifierat bekämpande av vildkaninen jämväl i Skåne och angränsande landskap är synnerligen erforderliga.

Beträffande motionernas fullständiga innehåll hänvisas till dessa.

Remissyttrandena

Motionen II: 613

Motionen tillstyrkes av länsstyrelsen i Hallands län, Hallands-Göteborgs och Bohus läns jaktvårdsförening, RLF, Lantbruksförbundet och Jägarnas riksförbund. Länsstyrelsen i Kristianstads län föreslår viss utredning. Malmöhus läns hushållningssällskap inskränker sig till att hänvisa till sitt yttrande över nyssnämnda betänkande (ovan s. 14) och erinrar om att sällskapet däri bl. a. föreslagit att länsstyrelsen skall tillsätta en rådgivande nämnd för kaninbekämpning. Veterinärstyrelsen finner bl. a. resultatet av vissa pågående undersökningar böra avbidas, innan ytterligare åtgärder vidtages. Domänstyrelsen, länsstyrelserna i Blekinge och i Malmöhus län, jaktvårdsföreningen i Blekinge län, jägareförbundet och Skånska jägarsällskapet finner några åtgärder för närvarande inte erforderliga.

Veterinärstyrelsen påpekar att en undersökning för närvarande bedrives, som kan förväntas ge vissa upplysningar om vildkaninens skadegörelse i Skåne. Styrelsen anför härom närmare:

Sedan Kungl. Maj:t den 27 november 1959 vid avvisandet av sjukdomen myxomatos som bekämpningsmedel mot vildkanin ställt 20 000 kronor till 2 — *Bihang till riksdagens protokoll 1962. 9 saml. 3 avd. Nr 41*

viltforskningsrådets förfogande för forskning rörande åtgärder mot vildkaninen på Gotland, anslog rådet föregående år 9 200 kronor till undersökningar rörande bekämpningsmedlet klorpikrin och 10 800 kronor för en till zoologiska institutionen i Lund knuten och till Skåne förlagd undersökning rörande kaninens biologi. Till den senare undersökningen erhöles under hand Kungl. Maj:ts medgivande och rådet har sedermera anslagit ytterligare medel till densamma. Avsikten är att finna angreppspunkter på kaninen och man studerar bl. a. även metoder för beräkning av kaninernas skadegörelse.

Undersökningen har försvårats av att sjukdomen myxomatos, såvitt man vet spontant, i höstas uppträdde bland vildkaninerna i Skåne. Sjukdomen synes ha fått en tämligen vidsträckt geografisk utbredning och dess vidare utveckling torde få betydelse för bedömningen av behovet av åtgärder mot vildkaninen.

Styrelsen påpekar vidare att, om klorpikringasen befinnes lämplig som bekämpningsmedel och särskilda lagstiftningsåtgärder genomföres för att möjliggöra dess användning på Gotland, några svårigheter inte torde möta att vid behov få använda den också i Skåne. Om emellertid klorpikrin ej skulle kunna användas, synes fri jakt med iller och nät (i enlighet med förslaget i motionen II: 59) böra prövas. Styrelsen finner dock att, innan något av dessa alternativ genomföres, dels förloppet av pågående myxomatos-epidemi bör avvaktas, dels en tillförlitlig beräkning av kaninernas skadegörelse bör komma till stånd. För en sådan beräkning torde den i Lund pågående undersökningen kunna ge värdefull ledning. Det utredningsmaterial, som den i motionen II: 613 citerade kommittén kan ha sammanställt, synes böra överlämnas till zoologiska institutionen i Lund. Den senares undersökningsresultat kan enligt veterinärstyrelsen eventuellt förväntas ge viltforskningsrådet anledning att inkomma med ytterligare förslag jämlikt Kungl. Maj:ts förutnämnda beslut den 27 november 1959.

Jämväl *domänstyrelsen* erinrar om de pågående undersökningarna i Lund och om myxomatosens uppträdande i Skåne. Erfarenheterna från andra länder ger enligt styrelsen anledning förmoda att kaninstammen kommer att nedgå starkt. Domänstyrelsen finner därför att motionärens förslag bör anstå till dess man kan överblicka följderna av myxomatosens spridning. I samma riktning uttalar sig *Skånska jägarsällskapet*, som också hänvisar till sitt yttrande över jaktutredningens betänkande (ovan s. 14 f.).

Länsstyrelsen i Malmöhus län uppger att för närvarande flera smittohärdar för myxomatos förekommer i Skåne. Länsstyrelsen anser att resultatet av de undersökningar, som pågår i Lund och beräknas vara avslutade om ungefär tre år, bör avvaktas, innan ytterligare åtgärder i fråga om vildkaninen vidtages.

Länsstyrelsen i Kristianstads län hänvisar också till sitt yttrande över jaktutredningens betänkande (ovan s. 13), samt anför vidare:

Gentemot det kommittéutlåtande, som motionären åberopat och vari ifrågasatts, huruvida icke länsstyrelsen för länge sedan bort förelägga alla jakträttsinnehavare i vissa härader att vidtaga effektiva åtgärder för kaninstammens tillbakahållande, må framhållas, att under senare år endast någon enstaka anmälan med begäran om sådana åtgärder ingivits till länsstyrelsen. De bestämmelser, som avse länsstyrelsens åtgärder i nu ifrågasatt hänseende, äro dessutom icke sådana, att de möjliggöra snabba ingripanden, och länsstyrelsen, som anser det angeläget att olika möjligheter att förhindra kaninernas skadegörelse tillvaratagas, har icke något att erinra mot att frågan om ändring av sagda bestämmelser i syfte att göra dem mer lättillämpade ur administrativ synpunkt närmare utredes.

Jägarnas riksförbund påpekar bl. a. att hushållningssällskapet i Kristianstads län efter år 1960 och 1961 företagna inspektioner betecknat kaninen som ett skadedjur och talat om kaninplåga. Förbundet anser att uttrycken inte innebär någon överdrift och anför vidare:

Man kan ju alltid ställa den frågan om vildkaninen verkligen faller under jaktlagens § 24 mom. 1, varest talas om »viss villebrådsarts utveckling». Är vildkaninen ett skadedjur skall den självfallet — om icke utrotas — så dock hållas inom ytterst snäva gränser. Om vildkaninen åter är en »villebrådsart» — avskjutningen tyder därpå ävensom att vildkaninen betingar ett värde — bör § 24 mom. 1 vara tillämpligt och i följd härav tvångsavjagning äga rum. Jägarnas Riksförbund vill därför yrka att länsstyrelserna i Skåne åläggas att beakta jaktlagens bestämmelser i § 24 mom. 1 samt att, därest tvångsjakt erfordras, denna bör omfatta förslagsvis i motion 613 angivna härader och att länsstyrelsen därvid uppdrar åt erfarna jägare samt personer som äga förett och nät att vidtaga avskjutning och dödande.

Lantbruksförbundet anger att vildkaninproblemen visserligen inte ännu torde vara lika stora i södra Sverige som på Gotland men dock på senare tid visat sig alltmera besvärande. Enligt förbundets mening är de nu av sådan storleksordning att bekämpningsåtgärder liknande dem, som övervägts för Gotlands del, är aktuella. Det torde vara lämpligt att frågan om vildkaninproblemen i Sydsverige göres till föremål för särskilda överväganden vid Kungl. Maj:ts prövning av jaktutredningens förslag rörande vildkaninen på Gotland.

Länsstyrelsen i Hallands län uppger att vildkaninen under senare år fått en alltmera ökad spridning i länet och nu förekommer ända upp till trakten av Falkenberg. En intensifierad bekämpning av vildkaninen är därför aktuell också för Hallands vidkommande. Länsstyrelsen tillstyrker därför livligt att frågan om åtgärder mot vildkaninens skadegörelse i Skåne och angränsande landskap upptages till förnyad prövning. — *Jaktvårdsföreningen* i länet anger att kaninens skadegörelse är så omfattande att särskilda kraftåtgärder är på sin plats. Föreningen anför vidare:

Som exempel kan nämnas att i södra delarna av länet plantering av skog helt omöjliggöres på grund av kaninangrepp, såvida man icke först hägnar det område man avser plantera med stålträdsnät; således en avsevärd ökning av kostnaderna. Med en kostnad av ca en krona per löpmetre för

nätet, vartill kommer stolpar, arbete m. m., blir det ju betydande belopp det blir fråga om i varje fall för större arealer. Härtill kommer allvarliga skador i trädgårdar samt på gröda m. m.

Jaktvårdsföreningen betonar att en förnyad prövning snarast bör ske, eftersom saken brådskar.

Länsstyrelsen i Blekinge län ansluter sig till den mening, som uttalats av *jaktvårdsföreningen i länet*. Denna uttalar att, eftersom förekomsten av vildkanin i Blekinge inte är så stor, särskild lagstiftning för att befordra en intensifierad bekämpning av denna djurart inte är erforderlig.

Svenska jägareförbundet uttalar bl. a. att av innehållet i jaktutredningens betänkande liksom av de i motionen *II: 613* återgivna uttalandena av den utav hushållningssällskapet i Kristianstads län tillsatta kommittén synes framgå att man hittills inte prövat alla möjligheter att bekämpa vildkaninen, vilka anvisas i gällande lagstiftning. Förbundet finner att den i motionen föreslagna utredningen är påkallad först om det visar sig att dessa möjligheter är otillräckliga.

Motionen II: 59

Motionen tillstyrkes av *Jägarnas riksförbund* och i princip av *veterinärstyrelsen*. *Länsstyrelsen i Hallands län* och *RLF* finner att, i samband med den i motionen *II: 613* förordade förnyade prövningen av frågan om vildkaninens skadegörelse i de södra landskapen, även bör övervägas om sådana ändringar i jaktlagstiftningen, som förordas i motionen *II: 59*, kan anses befogade. *Länsstyrelsen* uttalar att den inte är beredd att, innan närmare utredning i ämnet föreligger, tillstyrka vad som föreslagits i motionen. *Hallands - Göteborgs och Bohus läns jaktvårdsförening* anger att det undandrar sig dess bedömande om så kraftiga åtgärder mot vildkaninen, som föreslås i motionen, är erforderliga. *Malmöhus läns hushållningssällskap* hänvisar jämväl i denna del till sitt yttrande över jaktutredningens betänkande (ovan s. 14). Motionen avstyrkes av *domänstyrelsen, länsstyrelserna i Blekinge, Kristianstads och Malmöhus län, jaktvårdsföreningen i Blekinge län, Lantbruksförbundet, Jägareförbundet* och *Skånska jägarsällskapet*, vilket inte finner ytterligare åtgärder för närvarande erforderliga. *Länsstyrelsen i Malmöhus län* har dock intet att invända mot ett slopande av plikten att lösa jaktkort för fångst av vildkanin.

Veterinärstyrelsen erinrar om innehållet i jaktutredningens förslag rörande Gotland och sitt yttrande däröver med krav på viss prövning av klorpikrinet. Enligt styrelsen utföres sådan prövning av försvarets forskningsanstalt och statens veterinärmedicinska anstalt samt beräknas snart kunna vara avslutad. Därefter torde Kungl. Maj:t kunna ta ställning till jaktutredningens förslag såväl om klorpikrinets användning som om jakt med iller och nät. Styrelsen anför vidare:

Om nödvändigheten av att inom vissa områden, där skadegörelsen genom vildkanin är omfattande, vidtaga åtgärder mot densamma, torde delade meningar ej råda, vilket däremot är fallet beträffande arten av åtgärder.

Veterinärstyrelsen, som hyser den uppfattningen att vildkaninstammen skulle kunna hållas vid tolerabel nivå om jakten på densamma bleve fri, får i princip tillstyrka bifall till motionen. Med vidtagande av åtgärder i motionens syfte synes dock böra anstå i avvaktan på Kungl. Maj:ts ställningstagande till 1949 års jaktutrednings ovannämnda förslag. Därest bestämmelser enligt detta genomföras, synes nämligen vad motionären åsyftar kunna bli tillgodosett.

Jägarnas riksförbund anger att hemställan i motionen *II: 59* innebär en betydande skärpning av 24 § 1 mom. JL. Omständigheterna kan dock vara sådana att för visst eller vissa fall hänvändelse måste göras direkt till Konungen. Förbundet vill därför på det livligaste tillstyrka vad som yrkats i motionen. Vid jakt, varom Kungl. Maj:t eller länsstyrelsen förordnat, skall därtill utsedda personer inte vara skyldiga att lösa jaktkort. Enligt förbundets mening bör ersättning självfallet utgå till jägarna. Ersättningen bör betalas av tredskande markägare. Om utrotningen avser helt härad, bör den dock finansieras av medel från jaktvårdsfonden.

Lantbruksförbundet påpekar att de i motionen *II: 59* gjorda yrkandena i stora drag överensstämmer med jaktutredningens förslag om befogenhet för länsstyrelsen i Gotlands län att bemyndiga lämpliga personer att bedriva jakt med iller och nät, oberoende av jakträtt. Medan utredningen ansett att det i varje särskilt fall skall ankomma på länsstyrelsen att ge enskild person tillstånd för fångst med iller och nät, anser dock motionären att Kungl. Maj:t skall besluta att fångst med iller och nät under viss bestämd tid skall vara tillåten för envar. Förbundets inställning framgår av dess yttrande över jaktutredningens förslag, vilket tillstyrktes. Motionen föranleder inget ändrat ställningstagande. Motionens övriga förslag — som överensstämmer med utredningens — är redan föremål för Kungl. Maj:ts prövning. Förbundet avstyrker därför densamma.

Domänstyrelsen anger att den ej kan vitsorda motionärens uttalande att metoden med iller och nät är effektiv. Metoden kan användas såsom ett komplement till andra fångstmetoder men har enligt styrelsens förmenande underordnad betydelse vid kaninbekämpningen och bör ej tillgripas som fristående åtgärd. Det i motionen framförda förslaget att lösande av jaktkort inte skulle vara erforderligt vid sådan jakt saknar betydelse som stimulerande faktor i sammanhanget. Styrelsen kan i det avseendet inte tillstyrka längre gående undantag än vad jaktutredningen i sitt betänkande förordat. Motionen innehåller inget nytt utöver vad tidigare övervägts och behandlats i betänkandet. Detta torde inom kort bli föremål för övervägande, varför motionen ej bör föranleda någon åtgärd.

Länsstyrelsen i Kristianstads län påpekar att 24 § 2 mom. JL i viss mån tillgodoser arrendatorernas intresse av kaninfångst. Länsstyrelsen har före-

slagit ett återupplivande av 1935 års vildkaninlag. Men motionen II: 59 syftar längre. Motionärens förslag måste väcka så stora betänkligheter från markägarnas synpunkt att länsstyrelsen ej kan biträda detsamma. En befrielse från skyldighet att erlægga jaktvårdsavgift är kanske principiellt berättigad i fråga om ren skydds jakt. Men att begränsa befrielsen till sådan jakt låter sig av praktiska skäl inte göra. Länsstyrelsen anser därför att tillräckliga skäl inte föreligger att för närvarande tillstyrka motionen heller i denna del.

Jämväl i detta avsnitt instämmer *länsstyrelsen i Blekinge län* i yttrandet av *jaktvårdsföreningen* i länet. Föreningen anser att ett bifall till motionen II: 59 skulle leda till ytterst allvarliga konsekvenser i åtskilliga avseenden. Sålunda skulle jakträttsinnehavaren aldrig veta om, när och var kaninjägare höll på med sin jakt. Detta skulle verka störande och irriterande samt medföra inte oväsentliga riskmoment för både människor och djur. Risk skulle vidare föreligga för att man finge flera förvildade illrar i markerna till men för villebrådet. Eftersom kaninjakt kan ge sina utövare ganska goda förtjänster, kan förslaget att jaktkort inte skulle behöva lösas inte i något avseende anses befogat.

Länsstyrelsen i Malmöhus län erinrar om att den i sitt yttrande över jaktutredningens betänkande (ovan s. 14) förordat att jaktlagens bestämmelser skulle kompletteras med föreskrifter, som möjliggör för länsstyrelsen att lämna lämpliga personer tillstånd att bedriva kaninjakt med iller och nät, oberoende av att jakträtten tillkommer annan. Länsstyrelsen förklarar sig vidhålla detta förslag och anför härefter:

Beträffande den nu väckta motionen om rätt för envar att å område där Kungl. Maj:t så beslutar jaga vildkanin med iller och nät vill länsstyrelsen framhålla de risker för skada å mark och skog, som kan vara förenade med en rätt för envar att jaga på annans mark. Man får icke heller underskatta möjligheten av att vildkaninjägare, som fritt och okontrollerat jagar på annans mark, kan frestas att jaga även annat villebråd. Det synes därför enligt länsstyrelsens förmenande lämpligast att göra rätten att jaga å annans mark beroende av en tillståndsprövning med ty åtföljande befogenhet att omedelbart återkalla tillståndet, därest detsamma missbrukas.

Jägareförbundet finner att ett genomförande av motionärens förslag skulle innebära allvarliga praktiska olägenheter och ytterst betänkligt urholka gällande lagstiftning. Förbundet återger jaktutredningens uttalanden i denna fråga samt förklarar att det helt ansluter sig till utredningens synpunkter därutinnan. Förbundet erinrar vidare om jaktutredningens förslag att länsstyrelsen i Gotlands län skall äga förordna därför lämpade personer att bedriva jakt av vildkanin med iller och nät oberoende av jakträtt. Med tanke på de speciella förhållandena på Gotland tillstyrkte förbundet förslaget. Ön har nämligen både absolut och i jämförelse med vildkaninens utbredningsområde i Sydsverige en liten areal. Förbundet anför vidare:

Om ifrågavarande jaktmetod skall ge något utbyte från bekämpningssynpunkt, måste jakten bedrivas synnerligen intensivt och, i de sydsvenska landskapen, följaktligen av ett mycket stort antal jägare. Det bör vidare uppmärksammas att vildkaninen numera även i vårt land tycks bli alltmera uppskattad som föda och säljes icke blott till charkuterifabriker utan även, huvudsakligen djupfryst, för omedelbar användning i hushållen. Därigenom har priset på vildkanin stigit så, att jakten med iller och nät får anses utgöra om ej ett egentligt näringsfång så dock en lönsam fritidssysselsättning. — Detta påstående bestyrkes, såsom även framgår av utredningens betänkande, av att såväl jägare som vissa jakträttsinnehavare på Gotland önska behålla vildkaninen som villebråd. — På grund därav måste även de praktiska olägenheterna av att ens på »område där Kungl. Maj:t så beslutar» släppa denna jakt fri för därtill av länsstyrelsen förordnade jägare bedömas som så allvarliga, att jägareförbundet beträffande fastlandet måste avstyrka även ett på så sätt modifierat förslag.

Med hänsyn till den obestridliga lönsamheten av vildkaninfångst måste jaktvårdsavgiften betraktas som en obetydlig del i den jagandes omkostnader. Både från principiella och praktiska utgångspunkter måste förbundet följaktligen avstyrka jämväl förslaget om befrielse från skyldigheten att erlægga jaktvårdsavgift.

Försök rörande klorpikringasens verkan på kanin

Den av veterinärstyrelsen påkallade, av *statens veterinärmedicinska anstalt* och *försvarets forskningsanstalt* företagna undersökningen rörande klorpikrinets verkan på kanin har numera avslutats och resultaten därav redovisats i en rapport från oktober 1962.

I rapporten anges (s. 11) att *den kliniska bilden* vid klorpikrinförgiftning kännetecknas av en omedelbar irritation av ögats slemhinnor samt ett senare insättande vattnigt flöde från näsa och mun, vilket dock är ganska lindrigt. Djuren drabbas av andnöd och vid inandning vidgas näsborrarna. Ibland öppnar djuren munnen. Påfallande är enligt rapporten att djuren verkar lugnare än normalt samt att akustiska och visuella retningar inte utlöser några reaktioner hos djuren. Dödskampen är kort. — *Den patologisk-anatomiska bilden* utvisar höggradig hyperämi samt ödem och emfysem i lungorna. I de fall där djuren dött först en längre tid efter att ha blivit utsatta för gasen har vid obduktion och histologisk undersökning i vissa fall konstaterats en varig lunginflammation. De använda försöksdjurens hull var inte alltid fullgott och en del djur visade rätt höggradiga parasitinvationer. Det anges att försöksdjuren, som kom från Gotland, sannolikt är representativa för vildkaninpopulationen där, varför de erhållna resultaten torde kunna äga tillämpning på kaninstammen på ön.

I en såsom diskussion rubricerad redovisning av undersökningsresultaten anges bl. a.:

Helt allmänt torde man ej kunna bortse från att djuren tillfogas ett visst mått av lidande och metoden som sådan kan knappast betecknas som sär-

skilt tilltalande. Vid höga eller medelhöga gaskoncentrationer inträffar emellertid efter ett kortvarigt initialt irritationsstadium döden snabbt. Gasen nedsätter också djurens sensorium.

Med hänsyn till gasens bedövande och snabba effekt vid höga eller medelhöga koncentrationer torde man ur djurskyddssynpunkt kunna acceptera klorpikrinets användning vid dessa koncentrationer.

Vid lägre gaskoncentrationer inträffar dödsfall först efter längre tid och inandning av mycket låga gaskoncentrationer kan resultera i sjukdomstillstånd, som leder till döden först efter åtskilliga dagar. Detta kan icke bedömas som acceptabelt ur djurskyddssynpunkt.

Utskottet

Såsom framgår av den föregående redogörelsen för gällande bestämmelser, har i princip varje jordägare jakträtt på sitt område. Denna rätt innebär enligt huvudregeln en befogenhet att utan intrång av annan jaga samt döda eller fånga bl. a. vilda däggdjur och deras ungar. Jakträtten är emellertid i skilda avseenden inskränkt av hänsyn till olika samhällseliga intressen. En sådan begränsning gäller i fråga om vidtagande av jaktvårdande åtgärder. Det åligger sålunda jakträttsinnehavaren att alltid bedriva jaktvården på sitt område under hänsynstagande till jordbrukets, skogsskötselns ävensom andra näringars intressen. Härvid torde inte bara åsyftas jaktvård av positiv art utan även exempelvis passivitet inför en pågående ökning av beståndet utav en djurart. Den förevarande skyldigheten är icke förbunden med någon straffsanktion. Någon möjlighet att framtvunga efterlevnad av bestämmelsen genom åläggande av vite står inte heller till buds. Lagstiftaren har i stället i 24 § JL infört ett särskilt tvångsförfarande, som under vissa förutsättningar kan tillgripas när — till följd av viss villebrådsarts utveckling — avsevärd skada orsakas på gröda, skog eller plantering. På sätt ovan (s. 2 f.) närmare redovisats, äger i dylikt fall länsstyrelse förelägga jakträttsinnehavaren att vidtaga de åtgärder, som befinnerse erforderliga. Ställer sig jakträttsinnehavaren icke föreläggandet till efterrättelse, skall länsstyrelsen förordna att jakt på området skall äga rum genom särskilt utsedda jägare. Denna jakt skall ha till ändamål att åstadkomma erforderlig minskning av villebrådsstammen. Härutöver inrymmes i andra momentet av lagrummet en befogenhet för markinnehavaren och hans folk att verkställa fångst av vildkanin, därest djurarten orsakar avsevärd skada på grödan.

Under hänvisning till den omfattande skadegörelse, som vållades av vildkanin, inkom under början av 1950-talet till Kungl. Maj:t framställningar om effektiva åtgärder i syfte att utrota detta djur.

I september 1960 har därefter 1949 års jaktutredning avgivit ett betänkande i vildkaninfrågan. I enlighet med vad ovan (s. 8 ff.) närmare återgi-

vits, fann utredningen särskilda åtgärder erforderliga på Gotland. I fråga om övriga delar av landet, där djuret förekommer, ansåg emellertid de sakkunniga att man borde kunna komma till rätta med vildkaninplågan genom tillämpning av de bestämmelser, som jaktlagstiftningen redan innehåller. Härvid hänvisade utredningen till stadgandena i 24 § JL.

Under remissbehandlingen av jaktutredningens betänkande uttalade sig emellertid bl. a. länsstyrelserna i Kristianstads och Malmöhus län samt hushållningssällskapet i sistnämnda län för vissa lagändringar i syfte att möjliggöra en mera effektiv bekämpning av vildkaninen också i södra Sverige (jfr ovan s. 13 f.).

Genom de förevarande motionerna har frågan nu också bragts under riksdagens prövning. I motionen II: 59 har begärts sådan ändring i jaktlagen att på område, där Kungl. Maj:t så beslutar, fångst av vildkanin med iller och nät under viss tid av året skall vara fri för envar. För dylik fångst skall enligt motionären jaktkort icke erfordras. I motionen II: 613 framhålles att åtgärder i syfte att befordra ett intensifierat bekämpande av vildkaninen jämväl i Skåne och angränsande landskap är synnerligen erforderliga. Motionären hemställer därför att frågan därom skall upptas till förnyad prövning.

Med avseende på Gotland torde full enighet råda om att vildkaninen utgör ett så svårartat problem att radikala åtgärder är erforderliga. I ett flertal remissyttranden har emellertid, liksom i motionerna, understrukits att den av vildkaninen vållade skadegörelsen är omfattande också i de södra delarna av landet. Det har därvid även betonats att särskilda åtgärder för att komma till rätta med vildkaninplågan är angelägna. I syfte att bilda sig en närmare uppfattning i frågan har utskottet den 6 juni detta år företagit en resa genom bl. a. vissa delar av Kristianstads län. Härvid har företrädare för myndigheter och organisationer ävensom enskilda, vilka ansett sig ha intressen att bevaka i saken, beretts tillfälle att utveckla sina synpunkter. Utskottet har också besett områden, vilka företett synnerligen svårartade kaninskadador. På grund av vad sålunda och genom remissyttrandena framkommit om den av vildkaninerna orsakade skadegörelsen, finner jämväl utskottet det ytterst angeläget att vildkaninen i all möjlig utsträckning bekämpas. I likhet med den i motionen II: 613 omtalade kommittén och Jägarnas riksförbund anser utskottet att vildkaninen kan betecknas som ett skadedjur, vilket enligt utskottets mening såvitt möjligt borde utrotas. Från den synpunkten synes det naturligt att innehav av jaktkort icke skall erfordras vid fångst av vildkanin. En utrotning lär emellertid icke vara möjlig. Däremot torde det ligga inom möjligheternas gräns att hålla vildkaninstammen på en tolerabel nivå.

Såsom förut omtalats, har emellertid bl. a. jaktutredningen uttalat att för de södra landskapens del redan de nu i jaktlagstiftningen förekommande bestämmelserna är tillräckliga för det angivna syftet, därest de utnyttjas

i tillbörlig utsträckning. — Vad då först angår 24 § 1 mom. JL, finner utskottet att det ofta torde vara erforderligt, om effektivt resultat skall ernås, att föreläggande kan meddelas mot alla jakträttsinnehavare inom ett större område. Såsom länsstyrelserna i Kristianstads och Malmöhus län påpekat, har skilda meningar yppats i frågan om denna möjlighet står länsstyrelse till buds. Jaktutredningen har för sin del uttalat att sådant föreläggande bör kunna meddelas. Även om så skulle vara fallet, torde emellertid — såsom länsstyrelsen i Malmöhus län i sitt yttrande över jaktutredningens betänkande anfört — mycket stora praktiska svårigheter möta vid tillämpningen av gällande bestämmelser i ämnet. — Vad härefter angår 24 § 2 mom. JL är visserligen den markinnehavaren enligt lagrummet tillkommande fångsträtten i och för sig ovillkorlig. Det torde emellertid, enligt vad utskottet erfarit, ej sällan förhålla sig så att exempelvis en arrendator icke anser sig kunna riskera det goda förhållandet till jordägaren genom att mot dennes vilja idka dylik fångst. Till belysande härav må anföras att utskottet under sin förut omtalade resa kunde konstatera förefintligheten av arrendekontrakt med — i sig enligt vad tidigare anförts ogiltiga — klausuler, enligt vilka arrendatorn icke utan upplåtarens samtycke finge bedriva sådan fångst som avses i 24 § 2 mom. JL. Det synes naturligt att arrendatorerna i dylika fall icke utan vidare anser sig kunna utnyttja den möjlighet lagen erbjuder. — Enligt utskottets mening brister sålunda de nuvarande bestämmelserna i praktiken i effektivitet.

Vid bedömningen av frågan om särskilda åtgärder mot vildkaninen är påkallade, har från ett par håll påpekats att virussjukdomen myxomatos på senare tid uppträtt inom vildkaninbeståndet i landet. Det har därvid ifrågasatts om det icke borde anstå med ytterligare åtgärder, intill dess verkningarna av epidemin kunde överblickas. Enligt vad utskottet erfarit, har sjukdomen numera spritt sig över stora delar av Skåne och på senare tid även uppträtt på ett par håll i Gotlands län. Myxomatosen lär vidare förekomma i Halland. I Skåne har sjukdomen redan medfört en avsevärd decimering av vildkaninstammen. Erfarenheterna från andra länder, där myxomatosen härjat, ger emellertid vid handen att dödligheten bland vildkaninerna till följd av sjukdomen väl till en början är synnerligen stor men att den inte blir total. Djurstammen tillväxer i stället på nytt och består därvid till allt större del av djur, som är immuna mot viruset. Det har sålunda framhållits att i Australien, där myxomatosen för ett par decennier sedan svårt förhärjade vildkaninbeståndet, djurstammen numera är på väg att uppnå samma storleksordning som tidigare. Genom sjukdomen — vars uppträdande i riket måste djupt beklagas på grund av de stora lidanden som vållas de drabbade djuren — synes därför visserligen utsikterna att komma till rätta med kaninplågan ha ökats i avsevärd mån. För att vildkaninstammen varaktigt skall kunna hållas nere, torde det emellertid vara erforderligt att effektiva medel finnes att ingripa på de håll, där djuret fort-

sättningsvis vållar avsevärd skada liksom där det ånyo uppträder i större antal. Det synes därför utskottet angeläget att erforderliga åtgärder — bl. a. i syfte att utnyttja den genom myxomatosen uppkommande situationen — genomföres utan dröjsmål.

I fråga om vilka åtgärder, som härvid bör komma i fråga, har skilda meningar yppats. Det torde likväl till en början stå klart att det icke finnes något bekämpningssätt, som ensamt för sig är tillräckligt. Fastmera synes det — såsom bl. a. jaktutredningen framhållit (jfr ovan s. 8) — nödvändigt med en samverkan mellan olika metoder. Jaktutredningen har för sin del fäst stora förhoppningar vid användningen av klorpikrin. Den nu framlagda rapporten om de vetenskapliga försök, som företagits med gasen (jfr ovan s. 23 f.), synes emellertid utskottet ägnad att inge avsevärda betänkligheter från djurskyddssynpunkt mot en allmän användning därav. Mot bakgrunden av vad som i rapporten framhållits om klorpikrinets verkningar i lägre koncentrationer, förutsätter utskottet att, innan vidare användning av gasen beslutas, frågan göres till föremål för fortsatta överväganden från djurskyddssynpunkt.

Såsom tidigare angivits, har jaktutredningen framlagt förslag om särskilda åtgärder med avseende å Gotland. Enligt utskottets mening bör de bestämmelser, vartill förslaget i den delen kan föranleda, ges sådan utformning att de i tillämpliga delar kan utsträckas att gälla även i andra delar av riket. En tänkbar utväg synes vara att Kungl. Maj:t erhåller befogenhet att på framställning av länsstyrelsen förordna att bestämmelserna skall tillämpas i visst län. Utskottet vill emellertid i sammanhanget ifrågasätta om inte det med jaktutredningens förslag för Gotland avsedda syftet i det väsentliga skulle kunna nås med mindre administrativ omgång och jämväl i övrigt enklare medel.

Såsom tidigare påpekats (ovan s. 26), torde tillämpningen av det i 24 § 1 mom. JL anvisade förfarandet i praktiken vara förenat med avsevärda svårigheter. I den mån verkligen alla jakträttsinnehavare inom ett större område kan åläggas att vidtaga erforderliga åtgärder för att nedbringa vildkaninstammen, skall de dock enligt 45 § JS dessförinnan beredas tillfälle att yttra sig över det förslag till åtgärder, som skall ha upprättats (jfr ovan s. 2). Om en jakträttsinnehavare därvid vill vidtaga annan åtgärd än vad som föreslagits men som länsstyrelsen kan finna tillfyllest, må det ej förvägras honom. Först om det sedermera konstateras att jakträttsinnehavarna underlåter att ställa sig föreläggandet till efterrättelse, äger länsstyrelsen förordna om avjagning genom lämpliga personer. Härvid åligger det bl. a. vederbörande jägare att meddela länsstyrelsen resultatet av jakten och vad i övrigt förekommit vid denna. Även härutöver gäller åtskilliga detaljföreskrifter. Utskottet ifrågasätter om institutet icke, utan att rätts-säkerhetsintresset därmed åsidosattes, skulle kunna förenklas i avsevärd mån.

Det torde vara önskvärt att vederbörande markinnehavare vid fångst enligt 24 § 2 mom. JL av vildkanin äger anlita bistånd av lämpliga personer, även om dessa icke tillhör hans hushåll eller står i något egentligt anställningsförhållande till honom. Utskottet håller före att det i stadgandet förekommande uttrycket »hans folk» kan anses innefatta sådana allenast för fångsten anlitade medhjälpare. Skulle emellertid denna tolkning icke kunna godtagas, synes erforderlig jämkning av lagtexten böra företagas.

Ett genomförande av här ifrågasatta ändringar i gällande rätt skulle måhända möjliggöra att mera genomgripande reformer kunde anstå intill dess resultatet av 1949 års jaktutrednings arbete föreligger.

Länsstyrelsen i Kristianstads län har föreslagit att bestämmelser motsvarande 1935 års vildkaninlag (jfr ovan s. 3) skall återinföras. Härigenom skulle otvivelaktigt, där förordnande om bestämmelsernas tillämpning meddelades, enligt utskottets mening möjligheterna för jordägare och markinnehavare att skydda sig mot kaninplågan ökas i avsevärd mån.

Motionen II: 59 anvisar (ovan s. 15 f.) en mera radikal utväg än den som ett återinförande av vildkaninlagen erbjuder. Den sålunda föreslagna lösningen har avvisats av jaktutredningen (jfr ovan s. 9 och s. 11). Såsom tidigare närmare redovisats (s. 20 ff.), har invändningar mot förslaget också gjorts i flera av remissyttrandena i det förevarande ärendet (se ovan s. 20 ff.). Härvid har bl. a. åberopats att respekten för jakträtten skulle äventyras. Vidare har anförts att annan jakt skulle försvåras och att viltet i markerna skulle störas. Det har även framhållits att risk förefunnnes för att kaninjägarna skulle tillägna sig också annat villebråd.

Utskottet vill i denna del till en början erinra om att det enligt motionen skall ankomma på Kungl. Maj:t att meddela beslut om att jakt, varom här är fråga, skall få förekomma inom visst område. Det torde kunna förutsättas att Kungl. Maj:t vid den föregående prövningen inhämtar yttrande i saken från berörda myndigheter och organisationer — exempelvis hushållningssällskap och jaktvårdsföreningar —, vilka således i varje särskilt fall kan uttala sig om behovet av åtgärden liksom om exempelvis lämplig tid för jakten och det område ett förordnande bör avse. Ett beslut av förevarande art skall självfallet förutsätta att ett verkligt behov av jakten i fråga förefinnes. Kaninstammen skall alltså ha blivit otillbörligt stor, något som i sin tur torde förutsätta att jaktvården någonstades eftersatts. Det skulle alltså i avsevärd mån bli beroende av jakträttshavarna själva, om bestämmelserna skulle komma att sättas i kraft eller ej. Ett stadgande i enlighet med vad som föreslagits i motionen II: 59 torde över huvud taget få sin största effekt just genom den preventiva verkan. Risken av att förordnande om fri jakt på vildkanin med iller och nät annars kunde komma att meddelas, torde nämligen ofta få den, som eljest skulle vara benägen att bevara kaninstammen på sitt område, att i erforderlig mån

hålla nere beståndet. Ett förordnande om fri jakt av nu i fråga varande slag är visserligen förenat med den nackdelen att också de jakträttsinnehavare inom området drabbas, vilka fullgjort vad på dem ankommit för att hålla vildkaninstammen nere. I praktiken torde emellertid jakten av naturliga skäl koncentreras till de områden, där vildkaninhärdar förekommer. Det torde vidare icke komma i fråga att Kungl. Maj:t låter förordnandet gälla under längre tidrymd än vad som är av behovet påkallat. Vad härefter angår risken för att annan jakt kunde störas och övrigt vilt oroas i alltför stor utsträckning, därest vildkaninjakt med iller och nät släpptes fri för envar, synes dessa olägenheter i väsentlig mån bli undanröjda, om jakten i fråga inskränktes till förslagsvis månaderna januari och februari. Den tiden torde för övrigt i allmänhet också vara den lämpligaste för dylik jakt. Det bör självfallet också åligga utövarna av kaninfångsten att bedriva denna under hänsyn till annan jakt och med aktgivande på att viltet i markerna icke störes i vidare mån än vad som är oundgängligen nödvändigt. Därest — i likhet med vad som gällde enligt 1935 års vildkaninlag — vid jakt, varom nu är fråga, varken skjutvapen eller hund finge medföras, skulle kontrollen av att icke olovlig jakt samtidigt förekommer underlättas i avsevärd mån. Vidare må anmärkas att för utövarna av jakt utav här förevarande art bör gälla de inskränkningar i fråga om rätten att beträda annans mark liksom den skadeståndsskyldighet som jakträttsinnehavare är underkastade enligt jaktlagen (jfr ovan s. 5).

Under sitt besök i Kristianstads län erfor utskottet att på sina håll avsevärda vildkaninbestånd också förekommer på kronan tillhörig mark, exempelvis militära övningsfält, liksom på ecklesiastisk jord. Utskottet finner det vara av största vikt att det tillses att vildkaninstammen på sådana marker hålles på ett absolut minimum.

Även i övrigt synes åtskilliga problem vara förenade med frågan om hur en effektiv vildkaninbekämpning skall kunna genomföras. Såsom exempel härutinnan må anföras spörsmålet om vildkaninerna i tätorter och kanske särskilt då i områden med fritidsbebyggelse. Det är självfallet ytterst angeläget att sådana områden icke få utgöra vildkaninhärdar, från vilka djuren sedan kan sprida sig till den angränsande landsbygden. Å andra sidan är det knappast önskvärt att den exklusiva rätten till tomt och trädgård inskränkes. Även om tomtägarna säkerligen i allmänhet önskar bekämpa förekommande vildkaniner, torde de ofta icke ha möjlighet att själva företaga de erforderliga åtgärderna eller att komma i kontakt med någon annan, som är villig att åtaga sig uppgiften.

I det föregående har främst behandlats olika former av tvångsåtgärder och inskränkningar i gällande jakträtt. Utskottet vill emellertid betona att detta icke bör undanskymma det faktum att det stora flertalet jakträttsinnehavare liksom de olika organisationerna på området otvivelaktigt gör synnerligen beaktansvärda insatser för att komma till rätta med vildkanin-

plågan. Det är utskottets förhoppning att denna kamp mot vildkaninen skall fortgå och därvid, i all den utsträckning så är möjligt, intensifieras.

Från flera håll har framhållits (jfr t. ex. ovan s. 14 f.) betydelsen av de undersökningar om vildkaninen och den av djuret orsakade skadegörelsen, som bedrivs inom den zoologiska institutionen vid universitetet i Lund. Jämväl utskottet finner det angeläget att dessa undersökningar fullföljes. Värdefull vägledning torde därigenom kunna vinnas i fråga om fortsatta åtgärder på området.

Utskottet vill slutligen erinra om att vildkaninfrågan i sin helhet är föremål för Kungl. Maj:ts prövning i anledning av det utav jaktutredningen avgivna betänkandet. Utskottet förutsätter att härvid jämväl de synpunkter, vilka framförts i detta utlåtande, tages under övervägande och finner därför icke annan riksdagens åtgärd erforderlig än att innehållet i utlåtandet bringas till Kungl. Maj:ts kännedom.

På grund av vad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:ts såsom sin mening giva till känna vad utskottet anförts i anledning av motionerna II: 59 och II: 613.

Stockholm den 6 november 1962

På tredje lagutskottets vägnar:

HUGO OSVALD

Vid detta ärendes behandling har närvarit:

från första kammaren: herrar Oswald, Lindahl, Kristiansson, Ebbe Ohlsson, Åkesson, Herbert Larsson, Wirmark* och Ernst Olsson;

från andra kammaren: herrar Levin, Nyberg, Johansson i Öckerö, Wachtmeister*, fröken Andersson i Lerum, herrar Svanberg* och Mattsson samt fru Ekroth.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.